

14. මූලාශ්‍රයන් මගින් හෙළිවන පුරාණ වාරි කර්මාන්තය හා බැඳුණු බෞද්ධාගමික සංස්කෘතිය

පී. පී. කේ. දිල්රංග

හැඳින්වීම

පෞඛ ඉතිහාසයකට නෑකම් කියන්නා වූ දේශීය වාරි සංස්කෘතිය මෙරට අභිමානවත් ශිෂ්ටාචාරයේ සුවිශේෂී වූ අනන්‍යතාවක් උසුලයි. ඒ පිළිබඳව වංසකථා හා අභිලේඛන මූලාශ්‍රය සාක්ෂි දරණ අතර ලක්දිව ජන ජීවිතය හා අඛණ්ඩව පැවති බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය ද පුරාණ වාරි කර්මාන්තය මැනවින් නිරූපණය කරයි. මහින්දාගමනය සමග අපට උරුම වූ වාරි සංස්කෘතිය මහත් අභිමානයක් ගෙන දෙයි. එය වැවයි දාගැබයි ගමයි පන්සලයි යන බෞද්ධ සංකල්පය මත ගොඩනැගුණකි. ක්‍රි. ව 3 වන සියවසෙන් පසු වාරි කර්මාන්තය හා බෞද්ධ සංස්කෘතිය පිළිබඳ සඳහන් සෙල්ලිපි වල අඩංගු කරුණු පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාගැනීම මෙන්ම අතීතයේ සිට සාහිත්‍යය මූලාශ්‍රයන් වල එන පංසල හා වැව අතර පැවති සම්බන්ධතාවය පිළිබඳ හදුනාගැනීම මෙමගින් අපේක්ෂා කෙරේ. එමෙන්ම ලාංකේය භික්ෂූන්ගේ ආගමික ජීවිතය තුළ වාරි සංස්කෘතිය හා බැඳුණු වත්පිළිවෙත් පිළිබඳ මෙහිදී අවධානය යොමු කරයි.

ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනය සිදු කිරීමේ දී මූලික වශයෙන් යොදා ගනු ලැබුවේ සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයන් පරිශීලනය හා පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනයයි. එමෙන්ම වාරි කර්මාන්තය පිළිබඳ සඳහන් අභිලේඛන විමර්ශණය කිරීම ද සිදු කරන ලදී.

විමර්ශනය

ලාංකේය ජන සමාජයේ ජීවනාලිය බදු වූ වාරිකර්මාන්තය විධිමත්ව වර්ධනය වන්නේ ඉන්දීය ජන සංක්‍රමිකයන්ගේ පැමිණීමත් සමගය. පසුකාලීනව ඉහළ ගිය ජනගහනයත් සමග ජල ඉල්ලුම සපුරාලීම උදෙසා ජලය එක්රැස් කර තබාගැනීමට අවශ්‍ය වීමෙන් වැව් නිර්මාණයට පෙළඹුණි. පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රයන්ට අනුව ලාංකේය වාරිකර්මාන්තයේ ආරම්භය පූර්ව ඓතිහාසික අවධියට ගමන් කළ ද ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයන්ට අනුව වාරිකර්මාන්තය උදෙසා රාජකීය මැදිහත්වීම පණ්ඩුකාභය රාජ්‍ය සමයේ සිට සිදු වී ඇතැයි වංසකථා සනාථ කරයි. භාරතීය ජන සංක්‍රමිකයන්ගේ පැමිණීමත්, බුදු දහමේ ආගමනයත් සමග පැමිණි ශිල්ප පරම්පරාවන් හේතුවෙන් මෙරට නොයෙකුත් තාක්ෂණික අංශ ලංකාවේ දියුණු විය. ඒ අතර එතෙක් මෙරට තිබුණු වාරි තාක්ෂණයට ඉන්දීය තාක්ෂණික ලක්ෂණ ද එක් විය. ඒ හේතුවෙන් ලක්දිව තුළ වඩාත් නිරසාර වාරි නිර්මාණ බිහි වූ අතර එය ක්‍රමාණුකූලව මෙරට විශාල වාරි නිර්මාණ දක්වා ගමන් කළ බව මූලාශ්‍රමය සාධක මගින් ගම්‍යමාන වේ. මෙරට වංසකථාවල මෙන්ම ශිලා ලිපි හා වෙනත් මූලාශ්‍රය වල සඳහන් පරිදි ලාංකේය සිරිත් විරිත් සාරධර්ම ගොඩනැගී ඇත්තේ බෞද්ධ සංඝ සමාජයේ මූලිකත්වය මත ය. එමෙන්ම ඒ හා සමගාමීව පුරාණ වාපි සංස්කෘතිය ද රාජ්‍ය මැදිහත් වීමකින් පෝෂණය වීමට බුදු දහම පිටුවහලක් විය. මිනිසාගේ උත්පත්තියේ සිට මරණය දක්වා ජලය මූලික වන අතර මෙරට දී එය භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ අනුශාසනා පරිදි සිදු වීම වාරි සංස්කෘතිය හා බෞද්ධ වත්පිළිවෙත් අඛණ්ඩ පැවත්මට හේතු වී ඇත.

සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයන්ගෙන් හෙළිවන කරුණු

දේශීය සහ විදේශීය මූලාශ්‍රයන් පෙන්වා දෙන පරිදි අතීතයේ සිට වාරි නිර්මාණ බිහිවීමට බෞද්ධාගමික ප්‍රබෝධය ඉවහල් වූ බව සදහන් කළ හැකිය. මෙරට හික්ෂුන් වහන්සේලාට අවශ්‍ය ජල පරිභෝජනයට විශාල ජල පරිමාවක් අවශ්‍ය වූ බව අභයගිරි, ජෙනවන විහාර පොකුණු තුළින් අවබෝධ වේ. ඒ බව ඇත්පොකුණට ජලය සැපයීමට පෙරියකුලම හා බුලන්කුලම වැව් පාදක වූ බව දැක්වීමෙන් මනාව තහවුරු වේ. පස්වන ශතවර්ෂයේ මෙරටට පැමිණි චීන සංචාරක හික්ෂුවක වූ පාභියන් හිමි ලංකාවට පැමිණි විට දී අනුරාධපුර අභයගිරි ආරාමයේ දී හික්ෂුන් පන්දහසක් ද මහා විහාරයේ තුන්දහසක් හා මිහින්තලය වේනියගිරි විහාරයේ තවත් දෙදහසක හික්ෂුන් පිරිසක් ද වූහ. රජරට විහරණය වූ මුලු හික්ෂු පිරිස අඩු වශයෙන් විසි පන්දහසක් වූ අතර දිනපතා උන්වහන්සේලාට සිවුපසයෙන් සංග්‍රහ කළ බව පාභියන් වාර්තා පෙන්වා දෙයි. ජෙනවන ස්ථූපයට දකුණින් එහි ආරාමයට අයත් දාන ශාලාව විය. එහි සලාක ක්‍රමයට හික්ෂුන්ට දත් ලබා දුන් බත් ඔරු දැකගැනීමට හැකිය. එමෙන්ම හික්ෂුන්ගේ ජල පරිබෝජනයට අවශ්‍ය ජලය අවට වාරි නිර්මාණයන් හරහා ගැනීමෙන් විශාල හික්ෂු පිරිසකට එකල ජල අවශ්‍යතා එකවර සැපයීම තුළ සාමාජීය වශයෙන් බෞද්ධාගමික මෙහෙවර මැනවින් කියාපායි.තවද ගොවිතැන් පිණිස ජලය ලබා දීම රටේ රජුගේ එක් වගකීමක් ලෙස ජනයා සැලකූ අතර පුරවැසියාගේ අවශ්‍යතා සැපිරීම ධාර්මික පාලකයෙකුගේ සත්කාරයක් ලෙස සැලකිණි. රජුගේ ක්‍රියා කලාපය තුළ සමාජ ක්‍රමයේ ස්ථාවරය රදා සිටින බව අංගුත්තර නිකායේ සදහන් වීමෙන් ඒ බව පැහැදිලි වේ. එමෙන්ම වන්දමුඛගිරි රජු මණිකාර ගම වැවක් කරවා ඉසුරුමුණි විහාරයට පිදු බව මහාවංශය කියයි. අභය වාපි හෙවත් බසවක්කුලම වැවේ ජලය ආගමික කටයුතු සදහා සපුරාගෙන ඇති බව වංශකතා අනුව පැහැදිලි වේ. එනම් ථූපාරාමය ඉදිකිරීමට අභය වැවේ මැටි ලබාගත් බවත්, භාතිකාභය රජු රුවන්වැලි සෑය නැහැවීමට යන්ත්‍රාණුසාරයෙන් ජලය ලබාගත් බවත් මහාවංසයේ දැක්වේ. තවද තිසාවැවේ ජලය රාජාභිෂේක උත්සව සදහා යොදාගන්නට ඇතැයි ද වංසකථා පෙන්වාදෙයි. වංසකථා සාහිත්‍යයේ එන පරිදි ක්‍රි.ව තුන්වන සියවසේ උපතිස්ස රජුගේ පාලන කාලයේ ඇති වූ නියගයක් හා වසංගතයක් නිසා මහරජු විසින් මහා සංඝයාට ආරාධනා කොට දිවා රාත්‍රී දෙකෙහිම රතන සූත්‍රය සප්ඤ්ඤානා කරවමින් පිරිත් පැන් ඉස්සවිය. පසුවදා උදෑසන මහත් වලාකුළක් අහසේ උද්ගතව වැසි දිය දහරින් ධරණිය තෙත් කළ බව දැක්වේ. මේ ආකාරයෙන් පුරාණයේ ජලය ආශ්‍රිත වාපි සංස්කෘතියන් බෞද්ධාගමික වත් පිළිවෙතක් එකට බද්ධ වී තිබීම සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය මගින් පෙන්වා දිය හැක.

අභිලේඛන මූලාශ්‍රය වලින් හෙළිවන කරුණු

ගමේ වැවත් පන්සලත් අතර පැවතියේ ආගම පදනම් කර ඇති වූ සමාජ සම්බන්ධතාවකි. ගමේ පන්සල ආරක්ෂා කරගනිමින් එහි වැසි හික්ෂුන්ගේ සිව්පසය නිරතුරුව සපයනු පිණිස ලබාදුන් ආදායම් මාර්ග අතර වැදගත් තැනක් ගත්තේ වාරිමාර්ග මගින් ලබාදුන් අයබදු ය. විහාරවලට කළ එවැනි දීමනා සදහන් ආදිතම බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපි කිහිපයක් හමුවේ. තෝනිගල ලිපිය ඉන් එකකි.

“පරුමක අබය පුත පරුමක තිශහ වපි අබගිරික තිශ පවතෙහි අගත අනගත වතු දිශ ශගශ දිනෙ...”

“පරුමක අභයගේ පුත් පරුමක තිස්සගේ වැව අවජගිරික තිස්ස පබ්බත විහාරයේ වැසි සකර දිගින් පැමිණි නොපැමිණි හික්ෂු සංඝයාට පූජා කරන ලදී...”

වාරි පහසුකම් ලැබීමේ අයිතිය බෞද්ධ ආරාමයන් සතු වූ වරප්‍රසාදයක් බව සිව්වන මහින්ද (956-972) රජුගේ පුවරු ලිපියෙහි සඳහන් වෙයි. තිසාවැවෙන් ඉසුරුමුණිය ආරාමයට ජලය සැපයීම පිළිබඳව අර්බුදයේ දී රජු ආරාමයට පහසුව සැලසෙන පරිදි කටයුතු කරන ලෙස නිලධාරීන්ට උපදෙස් දුන්නේය. මෙම රාජකාරි විධිවිධානයට අනුව ආරාම සංකීර්ණයට ද රන්මසු උයනටද ප්‍රධානත්වය තිබී ඇත. එමෙන්ම එම රජුගේම මිහින්තලා පුවරු ලිපිය අනුව කණදරා වැවේ දිය බෙදුමේ ආදායම් මාර්ගය හිමිව තිබුනේ ද ඉසුරුමුණි විහාරයට ය. කොතලකිඹියාවෙන් සොයාගත් ලෙන් ලිපියක දැක්වෙන තොරතුරු අනුව දකබරි ගමේ ඇති වැවේ තමන් සන්තක කොටස දත්තා උපාසිකාව විසින් වස් වැසු හික්ෂුන්ට අදාළ පිරිකර පිරිනැමීමට හා එසේ කොට ඉතිරි කොටස හික්ෂුන්ගේ පරිභෝජනය පිණිස පූජා කරන ලද බව පැවසේ.

“උති තෙරහ ලෙනෙ සව- නතිකන අටය නියතෙ, සහහඅටය වස වසික සහයකෙ අතිරෙක හිකු සහ පරිභුජිතු, දකබරි ගමක වවිය උවසක- දතහ පති ඉම ලෙනෙහි උවනිතිතෙ”

මෙම ලිපිය මෙන්ම හළඹගල ලිපියෙන්ද හෙළිවන්නේ වස් වැස සිටින හික්ෂුන්ගේ ප්‍රයෝජනය පිණිස යෙදු ආදායම පිළිබඳවය. එහිදී සඳහන් වන්නේ උත්තරා සතු වැවද තිස මහ තෙරුන්ගේ භූමියද වස්වැඩහුණු හික්ෂුන්ට පූජා කිරීම සම්බන්ධවයි.

“උතරහ වවී තිස තෙරහ කුමිය නියතෙ වසවසිකෙ”

ඇතැම් වැව් හිමියන් තමන්ව හඳුන්වාගෙන ඇත්තේ උපසක හෙවත් උපාසක නමිනි. පුනපිටක වැව අයිති වූයේ උපාසක විණුට ය. දකබරි වැව අයිති වූයේ උපාසක දත්තට ය. බෞද්ධාගමික සංස්කෘතියට අනුව හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා යන සිව්වනක් පිරිසෙන් උපාසක යන්න වැව් අයිතිකරු හැඳින්වීමට යොදාගෙන ඇත. ඒ තුළ පුරාතනයේ පන්සිල් සුරැකි ප්‍රභූන් වාරි කටයුතු සඳහා මුල් වී කටයුතු කළ ආකාරය දැකිය හැක. වැව් භූමියේ තණ බිම් ද ආදායම් මාර්ගයක් සැපයූ ස්ථානයකි. ඉඩම් හිමිට එනම් බෞද්ධයන්ට එවැනි තණතිල්ලකින් අයත් වූ ආදායම අවුකන විහාරයට පූජා කළ බව පවසන සෙල්ලිපියක් ද අවුකන ප්‍රදේශයෙන් සොයාගෙන ඇත. එමෙන්ම මහා සංඝයාට ඇළවල් ද පූජා කළ බව ශිලා ලේඛන සාක්ෂි දරයි. මෝලහිටිය වෙල්ගල ලිපිය අනුව භාතිකාභය රජු ගලතටක ඇළ රන් කෙණ්ඩියකින් පැන් වත් කොට පිලිපවක විහාරයේ සංඝයාට පූජා කළ බව පෙනේ. මෙහිදී අත් පැන් වත්කිරීම හා ඉට රන් කෙණ්ඩියක් භාවිත කිරීම තුළ එම වාරිත්‍රයන් සමකාලීනව ඉතා උසස් අන්දමින් මෙරට පැවත ඇති බව සඳහන් කළ හැකිය. එය දක්වා ඇත්තේ “අතර ගහි ගලත තකහ අඩි පිලිපවක විහරහි බිකු සගය සොවන කොතුරු නියතෙ” යනුවෙනි.

පාලුමැකිව්වාච ශිලා ලේඛනයට අනුව ගජබා රජු කහවණු 500ක් දී ගත් උපල පලාතේ මඩමනක වැව ධුපාරාමවාසි හික්ෂුන්ගේ සිව්පසය සඳහා පරිත්‍යාග කළ බව “මහරජි ගමණි අබෙය උපල විබ ජකහි වඩමනක වවී පව සහ කහවණ දරිය කණවය තුබරබ බුක සහ හටය වතිරි පවෙණි පරි” යනුවෙන් දැක්වේ. මෙහිදී සමකාලීනව ආරාම හික්ෂුන්ගේ සිව්පසය උදෙසා වැව් වලින් විශාල පිටුවහලක් ලැබී ඇතැයි සිතිය හැක. එහිදී හික්ෂුවකට පූජා කරන වීවර, පිණ්ඩපාන, සේනාසන, ගිලානපත්තිය යන දෑ සපුරාගැනීමට රටේ පාලකයා විසින් වැවක් පරිත්‍යාග කිරීම ආරාම කටයුතු පහසු කිරීමට දායක වී ඇත. එසේම මිහින්තලය කණ්ඩක චේතිය අසල ඇති ලිපියක් අනුව මහාදායක මහානාග රජු කණ්ටක චේතිය කබවික

හා බලයන ගමේ වැවේ ආදායම් මාර්ග දෙකක් වූ දිය බද්ද හා ආදායම් බද්ද පවරා දී ඇත. “සිධ දෙවනපිය තිස මහරජ කටක වෙතහටය කබවිකහි දොපති නක මහ රජේ දිනෙ බලයන ගමකමහි දෙකිණෙ ගනිය දිනෙ රතොවහි දිනෙ”

අවුකනින් සොයාගත් තවත් පැරණි බ්‍රාහ්මී ලිපියකට අනුව දින්න නැමැත්තාට අයත් වැවක තණ භූමියේ ආදායමෙන් එක් ලෙනක වැඩ සිටි හික්ෂු සංඝයාට පුජා කර ඇති බව පෙනේ.

“දිනහ වපිය තණ- බ්‍රමික බොකධික පති ඉම ලෙනහ නියතෙ”

මෙමගින් සමකාලීනව වැව් අයිතිකරුවන් විසින් තම වැවේ ආදායමෙන් මහා සංඝයාට සිවුපසයෙන්ම අනුග්‍රහ කිරීමෙන් පෙනී යන්නේ අතීතයේ පටන්ම සමාජයේ බුදු දහමට තිබූ මහත් ගරුත්වයයි. එපමණක් නොව විහාරේගල ලිපියේ සඳහන් පරිදි **සහ රජු** පුජා කළ උපල දොණික වැව අලුත්වැඩියා කර එකද්වාර විහාරයේ හික්ෂුන්ට නැවත පුජා කිරීම තුළ හික්ෂුන්ගේ පරිහරණය උදෙසා මෙන්ම ආදායම ලැබීම සඳහා රාජ්‍ය අනුග්‍රහය ලැබී ඇති බව කිව හැක. එමෙන්ම බෞද්ධ සංස්කෘතිය තුළ ආරාමයන්ගේ මූලික ආදායම වැව් තුළින් සලසාගත් බව අවබෝධ කරගත හැකිය.

“සිධ සබ රජේ එකදොරික විහරහි පොහ- තකර කරවය උපලදොණික වවි පවසතෙ කිණිය පවසතෙහිය පසු ඔවය බිකුස ගහටය දිනෙ.”

උක්ක සඳහන් ශිලා ලේඛනයන්ගෙන් අනාවරණිත පොදු කරුණ වන්නේ හික්ෂුන් උදෙසා වැව් පුජා කිරීමයි. එකල ඇතැම් වැව් රජුට අයත් ව පැවති අතර ඇතැම් වැව් සාමූහිකව හෝ පෞද්ගලිකව රටවැසියාට අයත්ව පැවතිනි. එම වැව් වලින් ජලය ලබාගන්නා ගොවීන් විසින් වැව් හිමියාට යම්කිසි බද්දක් ගෙවිය යුතු විය. දකපති යනුවෙන් සඳහන් වන්නේ එම දිය බද්දයි. එපමණක් නොව වැවේ හෝ වැව් ජලය බෙදාහරින මාතිකාදියෙහි මසුන් මරාගැනීම සඳහා ද වැව් හිමියාට බද්දක් ගෙවිය යුතු විය. මජ්ඛක ලෙස සඳහන් වන්නේ එයයි. ඇතැම් විට මසුන් අල්ලාගැනීමට මාතිකා හිමියාට ද මාතිකා හිමියා විසින් වැව් හිමියාටද බදු ගෙවන ලදී. මෙසේ කුමන ක්‍රමයකින් හෝ වැවෙන් ලැබෙන ආදායම අහිමක විහාරයේ හික්ෂුන්ගේ සිවිපසය හා වෙනත් අවශ්‍යතා සඳහා ලැබෙන්නට සැලැස්වීම වැව් පුජා කිරීමෙන් සිදු කරයි. ගමක් වැවක් පන්සලක් අතර සබදතාවය මැනවින් තහවුරු වන වැව් පරිත්‍යාග කිරීම සමකාලීන සමාජයේ උසස් මට්ටමේ පුජාවක් බව සිතිය හැක. එනම් සමාජයේ ජීවය බදු වැව පුද්ගලයාගේ වැදගත්ම සම්පතක් වූ හෙයිනි.

වාරිමාර්ග ක්‍රම හා පන්සල අතර ඇති කළ සම්බන්ධතාවය මෙකළ කෙබදු වී ද යන්න පැහැදිලි කිරීම සඳහා මෙසේ සෙල්ලිපි මගින් බොහෝ තොරතුරු සම්පාදනය කළ හැක. හයවන සියවසේ විසූ කුමාරදාස රජුගේ නාගිරිකන්ද ලිපියද මෙයට එක් කළ හැක. විවිධ වැව් වලින් අයවන දිය බදු කොටස හා ඉඩම් හිමියා සතු කොටස බමණගිර විහාරයේ හික්ෂු සංඝයාට දෙබදු කොටසේ අය කඩා සහ සතු කර පුජා කරන ලද බව එයින් පැවසේ. වැව් පුජා කිරීමෙන් ද කුඹුරු පුජා කිරීමෙන් ද දිය බද්ද හා ඇළේ මත්ස්‍ය භාගය පුජා කිරීමෙන් ද ධාන්‍ය හා මුදල් තැන්පත් කිරීමෙන් උපයන පොලිය පුජා කිරීමෙන් ද ආදි වශයෙන් නොයෙක් අන්දමේ ක්‍රම වලින් විහාර නඩත්තුව පිණිස කටයුතු කර ඇති සැටි මෙම පුරාණ සෙල්ලිපි වලින් අනාවරණය වේ. එමෙන්ම බෞද්ධාගමික සංස්කෘතිය පෝෂණය වීමට වැව මූලික අංගයක් බව ඒ තුළින් අර්ථවත් වේ.

පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රය මගින් හෙළිවන කරුණු

සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය මගින් අනාවරණය වන කරුණු සනාත කරන්නේ පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍ර මගිනි. අතීත වාරිකර්මාන්තය හා බැඳී පවතින්නා වූ බෞද්ධ සංස්කෘතික පරිසරය ගැබ්ව පවතින්නේ අනුරාධපුර හා මිහින්තලය පැරණි විහාරාරාම අනුසාරයෙනි. මහා විහාරය, ජේතවනාරාමය, අභයගිරිය, රන්මසු උයන ආදි ප්‍රධාන භික්ෂු මධ්‍යස්ථාන වල ඇති පුරාවිද්‍යා නටබුන් කියාපාන්නේ අතීත හෙළ වාපි සංස්කෘතියයි. පැරණි දානශාලා, පොකුණු, ආරෝග්‍යශාලා, ඡන්තාසර, වැසිකිලි කැසිකිලි, දිය අගල්, ජලය බැසයාමට සැදූ කාණු ආදිය අපට පෙන්වා දෙන්නේ කිසිදු රටකට නොදැවෙව්නි වාරි තාක්ෂණයේ මහිමයයි. බුදු දහමෙන් පෝෂණය වූ වාපි සංස්කෘතිය කියාපාන අනර්ඝතම නිර්මාණයක් වන්නේ විහාරාරාම ආශ්‍රිත ඉදිකළ පොකුණුය. භෞතික සාධක මත මිහින්තලයේ භික්ෂුන් දෙදහසක් පමණ පිරිසකට ජල අවශ්‍යතා සැපිරීමට එකල සමත්ව ඇති බව පුරාවිද්‍යාත්මක නටබුන් සනාථ කරයි. භික්ෂු පරිහරණයට ඇත් වෙහෙර කන්දෙන් හා මිහින්තලා කන්දෙන් ඇද හැලෙන වර්ෂාවෙන් ජලය සපයාගෙන ඇත. එහිදී නාග පොකුණ හරහා මැද මළුවේ පිහිටි දාන ශාලාව වෙත භූගත ආකාරයකින් ජලය ගමන් කරවීම තුළ ජලය පිරිසිදු වී භික්ෂු පරිහරණයට යොදා ගනී. එතැන් සිට තිඹිරි පොකුණ දක්වා භූගතව ජලය රැගෙන යාමට සලස්වා ඇත. එමෙන්ම ඇත් වෙහෙර කන්දෙන් ගලන ජලය කප්පිය පොකුණටත් එතැන් සිට රාජගිරි ලෙන පොකුණ දක්වාත් ගමන් කරවීමට සකසා ඇත.

මහාවිහාර භූමිය තුළ ආරාම සංකීර්ණයට අත්‍යාවශ්‍යම අංගයක් වූ ජල කළමනාකරණ මූලාශ්‍රයක් වන පොකුණු නිර්මාණය කර ඇත. ඒ අතර ඡන්තාසර පොකුණ භික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ශරීර සුවතාවය වෙනුවෙන් ඖෂධ වර්ග ඇග ගල්වා ස්නානය කිරීමට සකස් කර ඇති සුවිශේෂී වාපි නිමවුමකි. එමෙන්ම ආරාම පරිශ්‍රයක දැකගන්නට ඇති වැඩිම පොකුණු ප්‍රමාණයක් සොයාගෙන ඇත්තේ අභයගිරියෙනි. මේවා භික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ගිලන්පස පහසුව, ස්නානය හා වෙනත් සනීපාරක්ෂක කටයුතු සඳහා උපයෝගී කොට නිර්මාණය කොට ඇත. ඇත් පොකුණ, කුට්ටම් පොකුණ, රත්තරන් පොකුණ, යතුරු පොකුණ ඒ අතර සුවිශේෂ වේ. විහාරවාසී භික්ෂුන් වහන්සේලාගේ නාන තටාකයක් ලෙස කුට්ටම් පොකුණ අතීතයේ දී භාවිතයට ගත් විශිෂ්ඨතම වාරි නිර්මාණයකි. තවද අභයගිරි සංකීර්ණයේ විහාරවාසී භික්ෂුන් වහන්සේලාගේ සනීපාරක්ෂාව සඳහා ඉදිකොට ඇති ගොඩනැගිල්ලක් වන්නේ ඡන්තාසරයයි. උලු භාවයට පත් වී විවිධ රෝගාබාදවලට ගොදුරු වූ භික්ෂුන් වහන්සේලාගේ පහසුව සඳහා මෙය ඉදිකොට ඇත. ජලය උණු කොට භාවිතයට ගැනීම මෙහිදී සිදුකරයි. එමෙන්ම බෙහෙත් ඔරු හා බත් ඔරු ද පුරාවිද්‍යාත්මක වශයෙන් වාපි සංස්කෘතිය හා බැඳී විහාරාරාම අංග වේ.

බෞද්ධාගමික වාරිත්‍ර හා උත්සව මගින් හෙළිවන කරුණු

වාරි සංස්කෘතිය හා බැඳුණු බෞද්ධාගමික වාරිත්‍ර හඳුනාගැනීමේ දී ඒවා පුරාණයේ සිට අඛණ්ඩව පැවත ඒම විශේෂත්වයකි. එවැනි සංස්කෘතිකාංගයක් ලෙස අත්පැන් වත් කිරීමෙන් සංකේත වන්නේ අයිතිය ලබාදීමයි. පැන් වැඩීම යනුවෙන් එම කටයුත්ත අදත් සිදු වේ. අතීතයේ රජවරුන් විසින් යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කිරීමේදී මෙය සිදු කරයි. තවද වර්තමානයේ ද විවාහ කටයුතු වලදී ජයමංගල ගාථා කියන විට අතපැන් වත්කරයි. එමෙන්ම පැන් වැඩීම අවමංගලය උත්සවයන්හි දී සිදු කරයි. පුද්ගලයෙක් මිය ගිය පසු එම පුද්ගලයාට පින් පමුණුවා පැන් වැඩීම සිදු කරයි. එහිදී බෞද්ධාගමික වත් පිළිවෙත් අනුව **අනිච්ඡාවක**

සංකාරා- උප්පාද වය දම්මකෝ... යන ගාථාව පවසමින් පිරුණු භාජනයකින් ජලය හිස් භාජනයකට වත් කරයි. මේ තුළින් බලාපොරොත්තු වන්නේ මියගිය පුද්ගලයාගේ ආත්මයට යහපතක් සිදුකිරීමයි. වතුර කළය සැලකෙන්නේ සෞභාග්‍යයේ සංකේතයක් ලෙසිනි. ජලයෙන් බුදු පිළිම නැවීම හා බුද්ධාභිෂේක කිරීමත් බෝධිය නැවීමත් යන කරුණු සිදු වූයේ වර්ෂාව හා ශාන්තිය අපේක්ෂාවෙනි. එය අදටත් බෝධි පූජා සිදු කිරීමෙන් අපේක්ෂා කරයි. එමෙන්ම අතීත ගම්මාන වල ඉඩෝර ගිනියමට වැව සිදු යාමෙන් වැසි ලැබීම සඳහා වැව් පිරිත හෙවත් වැසි පිරිත සජ්ඣායනා කරයි. මෙයද වැසි ලබාගැනීමට අතීතයේ සිට සිදු කළා වූ බෞද්ධාගමික චාරිත්‍රයක් වශයෙන් සඳහන් කළ හැකිය. මහනුවර ඇසළ පෙරහැර හා සමගාමීව සිදු කරන ජලය හා බැඳි බෞද්ධාගමික සංස්කෘතික චාරිත්‍රයක් වන්නේ දියකැපීමේ උළෙලයි. මෙලෙස වැවත් ගමත් පන්සලත් එකට යා වෙමින් අතීතයේ සිට චාරිත්‍ර හා උත්සව මගින් ජලය හා සබැඳි බෞද්ධ සංස්කෘතියක් ජනිත වී ඇත. එමෙන්ම බුදුන් ස්නානය කල තැන දාගැබක් තැනීමට තරම් සැදැහැවත් ජනතාවක් වෙසෙන කැලණිය වැනි පුදබිමක් හිමි සමාජයේ බුදු දහම පදනම් කොට ගත් චාරි සංස්කෘතියක් බිහිවීම අරමුණට කරුණක් නොවන්නේය.

නිගමනය

ලාංකේය ශිෂ්ටාචාරයේ ඉතිහාසය තුළ විශිෂ්ටත්වයේ අනභිභවනීයම නිර්මාණය වන්නේ චාරි කර්මාන්තයයි. අතීතයේ සිට සෑම මූලාශ්‍රයක්ම පාහේ අනාවරණය කරන්නේ වාපි සංස්කෘතියේ කැඩපත බුදු සමය බවයි. එනම් ඉන්දියාවෙන් ලැබුණා වූ බෞද්ධාගමික සංස්කෘතිය මෙරටදී අපට ආවේණික අයුරින් සකසා ගෙන හැඩගැසුණේ වැව පදනම් කරගත් නිසාවෙනි. අනුරාධපුර අවධියේ සිට රාජ්‍ය අනුග්‍රහයත් නොවඩුව හිමි වූ බුදු සසුනට ආලෝකයක් වූයේ වැව හා බැඳුණු මිනිස් ගුණාංගයි. එමෙන්ම බුදු දහමේ උන්නතිය උදෙසා සුවිශේෂ ජලාශ, ඇළ මාර්ග කාලාන්තරයක් පුරාවට බෞද්ධ සංස්කෘතිය පෝෂණය කරමින් ආරක්ෂා කර ඇත. එසේම වැවත් පන්සලත් අතර ගොඩනැගුණු පුදුම සහගත සම්බන්ධය ලක්දිව ධර්මද්වීපයක් බවට පත් කිරීමට මහගු වූ දායකත්වයක් ලැබූ බව මූලාශ්‍රගත කරුණු තුළින් මනාව පැහැදිලි වේ.

පරිශීලන.

විතානච්චි, සී. ආර්. (2017) **පුරාණ ශ්‍රී ලංකාවේ චාරිකර්මාන්ත**, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව.

බටුචන්ද්‍රඩාවේ සුමංගල හිමි, 1996, **(සංස්) මහාවංශය**, දීපානි මුද්‍රණ ප්‍රකාශනය, නුගේගොඩ.

සෙනවිරත්න. ඒ, (2001) **පුරාණ සිංහල චාරි සංස්කෘතිය**, පියසිරි ප්‍රින්ටින් සිස්ටම්, නුගේගොඩ.

අමරවංශ හිමි, කොත්මලේ, (1969) **ලක්දිව සෙල්ලිපි**, ඇම්. ඩී ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ 11.

මුදියන්සේ, එන්. (2000), **සිංහල ශිලාලේඛන සංග්‍රහය**, ඇස්, ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, ද. එස්. කුලරත්න මාවත, කොළඹ 10.

ස්වර්ණසිංහ, කේ. එම්. අයි (2005), **අපේ වැවෙන් පැන් දෝතක්**, වාග ප්‍රකාශනය, පන්නිපිටිය.